

Statsministeren (*J. O. Krag*): Jeg takker de ærede ordførere, der jo for alles vedkommende har anbefalet lovforslaget og har givet tilsagn om at ville støtte det. Jeg synes, det er helt rimeligt, at man, som det formentlig vil blive foreslået, nedsætter et udvalg og går enkelthederne igennem.

Selve hovedtanken bag lovforslaget er jo klart fremgået både af lovforslaget og fremsættelsen og af, hvad de ærede ordførere har sagt her. På Færøerne står vi over for et samfund med et ensidigt erhvervsliv, og der behøves store investeringer for at gøre dette til et mere alsidigt, et mere konjunkturfast erhvervsliv og for at gøre det muligt for Færøerne at forædle deres produkter, først og fremmest fisken, i højere grad. Adskillige lånkilder står jo til Færøernes disposition. Man har her nævnt realkreditinstituttet, kreditforeningerne, egnsudviklingsordningen, håndværkerlånene o. s. v. Men ved denne fond tilsigtes der andre arter af investeringer, de tilgrundliggende offentlige investeringer først og fremmest i veje og havne og andre ting, der er fundamentale for et erhvervslivs udvikling. Jeg tror, det er meget væsentligt, at vi fra det danske riges side kommer Færøerne til hjælp på dette vigtige område.

Det ærede medlem hr. Grøndahl, der formentlig ikke får adgang til at følge udvalgets forhandlinger, vil jeg gerne med det samme svare på et af de spørgsmål, han stillede. Det rådgivende udvalg, der nedsættes i henhold til § 6, har ikke specielt med denne investeringsfond at gøre. Det er et almindeligt økonomisk udvalg, som afløser tidligere ordninger, man har haft. Det havde i og for sig ikke været nødvendigt at nedsætte det ved lov og slet ikke nødvendigt at gøre det i denne specielle lov, men vi fandt fra statsministeriets side, at når vi nu på et så vigtigt økonomisk område har et lovforslag, ville vi benytte lejligheden til i dette lovforslags § 6 at foreslå nedsat dette rådgivende udvalg, der derved ligesom vil få en fastere status. Men det er altså ikke sådan, at dette rådgivende udvalg er en yderligere overbygning på investeringsfondens bestyrelse.

Jeg forstod, at man fra konservativ side har en del betænkeligheder ved lovforslaget, men dem vil vi formentlig og forhåbentlig kunne overvinde under udvalgsarbejdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kaj Andresen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske rumforskningsamarbejde.

(Lovforslaget (nr. 51) findes i tillæg A, sp. 353, fremsættelsen i tidenden sp. 899).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Rasmussen: Det foreliggende lovforslag om Danmarks deltagelse i det europæiske rumforskningsamarbejde er med hensyn til paragraffer et meget beskedent lovforslag; der er som bekendt kun to. Til gengæld er der 27 sider bemærkninger, ligesom lovforslaget repræsenterer millioner i udgifter for staten, og hertil bør så føjes den sum af fantasi og realisme, lovforslaget står for. Vedtager folketinget lovforslaget — hvad jeg på mit partis vegne skal anbefale — indebærer det systematisk forskning af hele universet eller i hvert fald væsentlige dele af universet, der ikke er optaget af himmellegemer eller andre materialemasser. Når man arbejder med dette lovforslag, kan man ikke lade være at kaste blikket en lille smule bagud og ligesom foretage status. Gør man det, vil man hurtigt opdage, at almindelig frygt for eller direkte uvilje imod større viden om naturen altid har været til stede.

Da den egentlige naturforskning begyndte, var det ofte under direkte livsfare, forskerne fremsatte deres anskuelser og resultater. Det var ikke rigtig i højsædet at ville vide noget om naturen og dens ubændige kræfter; det var ikke rigtig videnskab, sagde man; det var sådan ret beset en rigtig meningsløs, verdslig syssel. Anderledes er det da heldigvis i vor tid. Naturvidenskabernes betyd-

[Kaj Rasmussen.]

ning er højt anerkendt, og naturvidenskab er, hvad man vistnok kalder for et estimeret studium; man kan blive berømt på det. Man kan også — det mener jeg at vide — på tilbagevejen fra rummet blive forølsket og enig om at gifte sig.

Som bekendt lever fiskene med et ocean af vand omkring sig; menneskene lever og virker på bunden af et lufthav, og uden atmosfære kunne intet liv have udviklet sig på jorden. I højder over 5 km kan mennesket ikke ånde; fly må have iltmasker med; det må bjergbestigere også, og kun ved hjælp af raketter kan vi nå de store højder.

I den internationale politik spiller rumforskningen en større og større rolle. Dette lovforslag vedrører imidlertid ikke egentlige bæreraketter, men udelukkende den almindelige rumforskning. Det vil med andre ord sige, at forskningen skal påtage sig alt i forbindelse med undersøgelser og målinger, der ikke er mulige på jorden. Det er samtidig værd at understrege, at rumstudierne ikke er et egentligt nyt forskningsområde; der er blot tale om en ny teknik, hvorfor man siger, at rumforskningen således mere er defineret gennem sin teknik end gennem sit formål.

Den kommission, som har udført det forberedende arbejde i forbindelse med udarbejdelsen af forslaget til en europæisk videnskabelig organisation for rumforskning, har Danmark været medlem af. Vedtagelse af det foreliggende lovforslags § 1 vil indebære en bemyndigelse for regeringen til ratifikation af konventionen om oprettelse af den europæiske organisation for rumforskning, nærmere betegnet ESRO. Organisationen skal have til opgave udelukkende med henblik på fredelige formål at muliggøre og fremme samarbejdet mellem europæiske stater inden for rumforskning og rumteknik.

Danmarks andel i udgifterne inden for den 8 års periode, der er tale om, er maksimalt anslået til ca. 44,4 mill. kr., og skulle der af en eller anden grund — prisstigninger, øget arbejdsprogram o. s. v. — blive tale om ændring af denne udgiftsramme, kan det kun ske ved enstemmig beslutning af organisationen. Således er det også for den første 3 års periode; her er der tale om en udgift på ca. 11,3 mill. kr.

Det er da helt klart, at vi kun kan udtale tilfredshed med, at man lægger sig så fast på udgiftsbeløbet som muligt. Herved kan man som i alle andre af livets forhold, hvor der er fasthed over tingene, lettere og mere præcist fastslå det program, man ønsker gennemført. Jeg vil meget gerne sætte en streg under, at vi ved at påtage os denne udgift ikke alene er med i rumforsknings samarbejdet, men også får rige muligheder for at drage nytte af følgeforskningen, og her tænker jeg ikke mindst på telekommunikation, navigation og meteorologi, således som den højtærede undervisningsminister også meget rigtigt peger på det i sin fremsættelse.

Jeg har peget på, at rumforskningen spillede en større og større rolle i verdenspolitikken; lad mig i denne forbindelse føje til den ikke uvæsentlige ting, at vedtagelsen af dette lovforslag også i høj grad vil kunne medvirke til at fremme De Forenede Nationers resolutioner om fredelig udnyttelse af verdensrummet.

Den højtærede undervisningsminister er meget interesseret i at få lovforslaget igennem så hurtigt som muligt, og skulle det kunne lade sig gøre at få det hele klaret, således at ESRO kan træde i virksomhed den 1. januar 1964, vil vort bidrag til organisationen næste år blive ca. 1,8 mill. kr. Det er der taget højde for i finanslovforslaget for 1964-65, som den højtærede finansminister fremsatte i går.

Vor tilslutning til rumforskningsorganisationen har også det sigte, at skulle der på hjemlig grund være et projekt, som ikke omfattes af selve organisationens program, er der mulighed for at få organisationens anlæg stillet til rådighed, men det er selvfølgelig en given ting, at i sådanne tilfælde må de pågældende lande selv betale de med projektet forbundne udgifter ud over, hvad man i øvrigt betaler til organisationen. Kan den højtærede undervisningsminister i den forbindelse sige noget som helst om, hvorvidt der for vort vedkommende er aktuelle projekter, der i givet fald kunne komme på tale, og hvor vi kunne drage nytte af medlemskabet af ESRO ud over den meget indlysende fordel, der i øvrigt ligger i medlemskabet af organisationen?

Principielt er det værd at bemærke, at personalet, der skal ansættes, selvfølgelig

[Kaj Rasmussen.]

skal være i besiddelse af de fornødne kvalifikationer, og at der herudover skal tages hensyn til en vis lighed i fordelingen af stillingerne blandt medlemslandene. Det vil med andre ord sige, at vi herhjemme også ad denne vej på en nemmere og mere bekvem måde, end vi selv kunne gøre det, får mulighed for at give vore unge og vilende videnskabsmænd på dette specielle område mere vingefang i deres arbejde. Set fra et dansk synspunkt må dette siges at være af den allerstørste værdi, og jeg hilser denne måske selvfølgelig ting med den allerstørste glæde.

Jeg vil også gerne gøre den bemærkning om det økonomiske bidrag til organisationen, at det er vigtigt med den konkrete bestemmelse om, at medlemsbidragene baseres på den gennemsnitlige nettonationalindkomst, beregnet efter produktionsomkostningerne i de seneste tre år, og at medlemsbidraget under ingen omstændigheder kan overstige 25 pct. af samtlige medlemsbidrag. Det er virkelig rart, at man her finder en organisation, der på de væsentlige områder møder frem med kontante ting; det fremmer i høj grad hele sagen.

Hvad angår opbygningen af ESRO, taler man om en 8 års periode og antyder, at det vil blive meget vanskeligt at fastlægge et detaljeret videnskabeligt program for arbejdet, al den stund der sker så meget eventyrligt på disse områder. Jeg vil som lægmand mene, at en 3 års periode, som der ligeledes er tale om, også er for meget, for det er jo helt fantastisk, hvilken vældig teknisk udvikling der sker på kort tid; der gøres faktisk nye opdagelser fra dag til dag. Man kan — det har man lov at sige — vitterligt af og til blive helt overvældet.

Jeg har også bemærket mig, at organisationen vil sprede sine centre til forskellige lande. Det må anses for at være i høj grad uhensigtsmæssigt og lidet rationelt, men når det nu skal være sådan og ikke har kunnet være anderledes, hvorfor kan vi i Danmark så ikke komme ind i billedet? Har vi ikke på forskellige områder, der har berøringsflader til den del af naturvidenskaben, gjort en indsats, der er almindeligt anerkendt over den ganske verden? Jeg mener det.

Der er en ting i denne sammenhæng, jeg ikke rigtig forstår. Så vidt jeg kan se

af lovforslagets bemærkninger, er det tanken, at et anlæg for måleraketter skal placeres i Kiruna i Sverige. Men hvad angår dansk rumforskning, mener jeg, at vi sammen med Norge hidtil har udført et projekt, der har bestået i opsendelse af maleraketter til undersøgelse af rummet. Raketterne er forsynet med videnskabeligt måleudstyr til brug i 50-100 km højde. Når vi er blevet medlem af ESRO, skal denne del af rumforskningen — hvis jeg da ikke har misforstået det hele — foregå sammen med en engelsk og en svensk forskergruppe, og der skal for finansåret 1964-65 bevilges et beløb på 500.000 kr. til denne følgeforskning. Her er det da berettiget at stille det spørgsmål: er det ikke en overlappning? Det er muligt, at der er en helt saglig forklaring på det, men umiddelbart kan jeg ikke få øje på den.

Jeg tror, at der i denne lovgivning ligger noget meget værdifuldt, som på længere sigt kan blive det danske samfund til uvurderlig nytte. På det nationale og det intereuropæiske, ja, vel også på det internationale plan vil det være af uhyre værdi, om der kan skabes bred europæisk enighed om denne opgave, og på mit partis vegne skal jeg anbefale, at vi i hvert fald helhjertet giver dansk tilslutning.

Helga Pedersen: Med det foreliggende lovforslag ønsker regeringen det høje tings bekræftelse af, at de bestræbelser, der siden 1960 har været i gang for at skabe et europæisk samarbejde på rumforskningens område, nu bør bringes ind i teknisk, økonomisk og tidsmæssigt afgrænsede områder.

Mit parti kan uden større betænkelighed give tilslutning til regeringens forslag. Den påtænkte organisations formål er udelukkende af fredelig art; det fremgår ganske klart af konventionens artikel II:

„Organisationen skal have til formål udelukkende i fredeligt øjemed at muliggøre og fremme samarbejdet mellem de europæiske stater inden for rumforskning og rumteknik.“

Det vil således ses, at der er tale om et samarbejde mellem europæiske stater. Ser man på medlemslisten, er denne jo efter alt at dømme en liste bestående af vesteuropæiske stater. Det er oplyst i bemærk-

[Helga Pedersen.]

ningerne til lovforslaget, at under forberedelsen var følgende stater med: Danmark, Belgien, Frankrig, Italien, Holland, Norge, Schweiz, Sverige, Storbritannien, Forbundsrepublikken Tyskland og Spanien; senere er også Østrig kommet med. Det var disse stater, der forberedte samarbejdet, og det må vel nok beklages, at det europæiske land, der er fremmest i rumteknik, nemlig Sovjetunionen, ikke er med. Når jeg tænker tilbage på, hvorledes rumforskningsamarbejdet blev skabt i De Forenede Nationer, mindes jeg også, at i første omgang var Sovjetunionen ikke med i det udvalg, der blev nedsat i De Forenede Nationer; men i næste omgang kom Sovjetunionen med ind i billedet, hvilket man noterede med tilfredshed. Det ligger derfor ligefor ved denne lejlighed at spørge den højtærede minister, om den forberedende kommission, der er redegjort for i bemærkningerne, under sit arbejde har haft kontakt med Sovjetunionen, og i bekræftende fald hvilken kontakt, og om fremtidig kontakt eller direkte samarbejde kan ventes, måske endog om et medlemskab af denne kommission fra Sovjetunionens side har været inde i billedet.

Jeg ser af bemærkningerne, hvorledes man tænker sig de videnskabelige centre og laboratorier placeret. Danmark er ikke med i rækken, men da deltagelsen i det europæiske samarbejde jo forudsætter en national aktivitet på rumforskningens område — der er i bemærkningerne nærmere redegjort for, hvilken aktivitet det er; jeg skal ikke komme ind på det i enkeltheder her — og da denne aktivitet jo har været i gang i en årrække, nemlig siden 1961, så der er ofret ikke ubetydelige beløb på den, synes jeg, det bør klares, om der er planer eller ønsker fra dansk side på dette område, uden at jeg hermed giver tilsagn om støtte til eventuelle bevillingsansøgninger. I første række vil jeg gerne vide, hvad der kan oplyses om dette.

Hvad konventionens tekst angår, er den

jo skåret efter den sædvanlige internationale læst. Det kan ikke give anledning til bemærkninger fra vor side, og så vidt jeg har set ved gennemlæsningen af teksten, er der i hvert fald ingen bestemmelser, der rejser nogen diskussion om, hvorvidt grundlovens § 20 skulle finde anvendelse. Det ville vel i øvrigt være vanskeligt, for ikke at sige udelukket, at rejse noget problem, al den stund konventionen jo er undertegnet fra dansk side og det kun er et spørgsmål, hvorvidt vi vil sige nej eller ja til et nærmere samarbejde på det grundlag, vi har i dag i konventionens tekst.

Mit parti kan anbefale, at der stemmes ja, og jeg vil gerne tilføje, at vi ikke har noget ønske om udvalgsbehandling, for så vidt den højtærede minister kan svare på de spørgsmål, jeg har stillet, ved denne behandling eller eventuelt under næste behandling.

Erik Kragh: Hovedpunkterne i det foreliggende lovforslag om Danmarks deltagelse i den europæiske organisation for rumforskning kan formentlig resumeres således:

Organisationen skal have til formål udelukkende i fredeligt øjemed at fremme samarbejde om rumforskning og rumteknik. Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd har anbefalet deltagelsen. Finansudvalget har allerede bevilget $\frac{1}{2}$ mill. kr. til det forberedende arbejde. Udgifterne er for Danmarks vedkommende beregnet til ca. 44,4 mill. kr. for en 8 års periode, heraf 1,8 mill. kr. for 1964, hvilket beløb er optaget på finanslovforslaget. Endelig kan det maksimale udgiftsbeløb, 2.100 mill. kr. for hele organisationen i 8 års perioden, kun overskrides i medfør af enstemmig beslutning af organisationens råd.

Det drejer sig således om udgifter, som de danske myndigheder har hånd i hanke med, og det drejer sig endvidere om et fælles europæisk videnskabeligt projekt af uomtvistelig betydning, som er anbefalet af den højeste danske sagkundskab på området.

Henset hertil kan jeg tilsige den højtærede undervisningsminister det konservative fol-

[Erik Kragh.]

kepartis fulde støtte ved lovforslagets behandling.

Else-Merete Ross: Det forekommer mig som lægmand overordentlig vanskeligt at tage stilling til, om det er rimeligt og fordelagtigt for Danmark at deltage i den europæiske organisation for rumforskning, ESRO, og i en 8 års periode anvende ca. 44,4 mill. kr. til dette formål.

Tiltræder vi konventionen, er vi bundet i disse 8 år. Det er i hvert fald betryggende, at der gives medlemsstaterne en finansiel garanti for, at udgifterne kun kan sættes op ved enstemmig beslutning af organisationens råd.

Det materiale om ESRO, jeg har kunnet få fat i, har givet mig det indtryk, at Danmark bør ratificere konventionen, men det giver mig også anledning til at stille et par spørgsmål.

Bemærkningerne til lovforslaget gør udførligt rede for forarbejdet til oprettelsen af ESRO og for organisationens virkeområde. Det tiltaler mig, at det er forskergrupper i de pågældende 12 lande, der har taget initiativet til dette internationale samarbejde angående udforskning af den øvre del af atmosfæren og det ydre rum til fredelige formål. Selv om forskellige nationale og regionale projekter allerede er i gang eller under forberedelse, har forskerne indset, at omkostningerne selv for de mere begrænsede projekters vedkommende er meget betydelige og problemerne mangfoldige, for slet ikke at tale om de større rumforskningsprojekter, som selv de største europæiske lande har svært ved at bære alene. Derfor har de fundet det både ønskeligt og nødvendigt at etablere et samarbejde mellem flere europæiske lande.

Når forholdene ligger sådan, må Danmark vel vælge mellem enten at drive sin egen meget beskedne rumforskning uden assistance udefra eller at gå ind i et internationalt samarbejde, som kan byde danske videnskabsmænd større muligheder.

Det nævnes, at rumforskning omfatter astronomi, fysik, geofysik, meteorologi, medicin og biologi og kan fremme udviklingen inden for forskellige områder af teknik og industri. Så mange videnskaber skulle altså have interesse af, at vi gik ind i ESRO.

Jeg finder det meget vigtigt, at organisationen skal fremme kontakter, udveksling og videreuddannelse af videnskabsmænd og ingeniører. Det taler også for at være med i ESRO.

Vi plejer i Danmark at have en positiv indstilling til internationalt forskningsarbejde. Derfor er vi bl.a. medlem af den europæiske organisation for atomkerneforskning, CERN — hvordan det nu udtales — der i dag giver forskere i Europa de samme forskningsmuligheder inden for atomkerneforskningen, som kollegerne i USA og Sovjetunionen har. Det ville de ikke have haft, hvis de ikke økonomisk og organisatorisk havde slået sig sammen om et stort fælles forskningscenter.

I bemærkningerne siges det, at deltagelsen i det europæiske samarbejde i ESRO forudsætter en national aktivitet på rumforskningens område. Jeg forstår, at Danmark allerede er med i et skandinavisk samarbejde vedrørende ionosfæreforskning og forbereder andre forskningsopgaver i samarbejde med en svensk og en engelsk forskergruppe. Skal den følgeforskning, der omtales i bemærkningerne, og hvortil der er afsat 1/2 mill. kr., også foregå i samarbejde med andre lande, eller er der tænkt på udelukkende dansk forskning?

Jeg vil gerne stille følgende spørgsmål: kan man være sikker på, at ESROs arbejdsområde ikke dækkes af andre internationale organisationer, og hvis det dækkes af eller tangerer andre organisationers arbejdsområde, vil der så i hvert fald komme et samarbejde i stand mellem de pågældende organisationer og ESRO?

I en oversigt over resolutioner vedtaget på NATO-parlamentarikerkonferencer har jeg set, at der i 1959 blev vedtaget en resolution om at fremskynde „NATO-wide cooperative aerospace experiments for peaceful purposes“ og i 1960 en resolution om „Implementation of NATO-wide cooperative effort in aerospace“. Skulle resolutionerne have resulteret i en eller anden aktivitet på rumforskningens område, vil jeg gerne have at vide, om der skal være et samarbejde mellem NATO og ESRO, som jo også vil omfatte ikke-NATO-lande.

Desuden vil jeg gerne vide, om der bliver samarbejde med den verdensmeteorologiske organisation, WMO.

[Else-Merete Ross.]

Ifølge artikel XIII kan rådet enstemmigt beslutte at samarbejde med andre internationale organisationer og med regeringer i stater, der ikke er tilsluttet konventionen. CERN har et frugtbart og snævert samarbejde med fysikere i USA og Sovjetunionen. Det ærede medlem frk. Helga Pedersen spurgte, om der var mulighed for et samarbejde med f. eks. Sovjetunionen, ja, gik endda så vidt som til at spørge — sådan forstod jeg det — om ikke Sovjetunionen kunne være medlem af CERN. Jeg vil i hvert fald håbe — for jeg tror ikke, at Sovjetunionen kan blive medlem af CERN — at der vil blive et intimt samarbejde ikke alene mellem USA og CERN, men også mellem Sovjetunionen og CERN.

På det radikale venstres vegne skal jeg anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Lis Mølbjerg: Vi er i socialistisk folkeparti ligeledes indstillet på at støtte dette forholdsvis beskedne europæiske program for fælles rumforskning, idet vi dog gerne først vil have ministerens ord for — da vi nu ikke selv får lejlighed til at kigge på det i et udvalg — at der ikke skjuler sig militære interesser i de fælles projekter, der er tale om, eller at bevillingerne ikke rummer beløb, der rent faktisk dækker noget, der må betegnes som tidligere militære fejlinvesteringer.

Birthe Wetlesen: Forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske rumforskningssamarbejde er sådan set det næstsidste led i den udvikling, der fører til Danmarks deltagelse i det europæiske rumforskningssamarbejde. Ved at vedtage dette lovforslag giver folketinget regeringen bemyndigelse til at ratificere ESRO-traktaten, hvilket igen vil sige, at Danmark højst sandsynligt bliver medlem den 1. januar 1964.

Det kan mit parti intet have imod, og vi vil stemme for lovforslaget.

Rumforskning er en så stor og så kostbar opgave, at der må løftes i flok. Jeg har med glæde bemærket, at ministeren i sin fremsættelse udtaler, at nogle af udgifterne til ESRO vil komme ind igen derved, at ESRO placerer ordrer på danske fabrikker

og, forhåbentlig, også giver danske ingeniørfirmaer opgaver med bygning af ESRO-anlæg.

I denne forbindelse tænker jeg bl. a. på de store anlæg, der skal opføres i Holland.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Det ærede medlem hr. Kaj Rasmussen spurgte, om der er projekter fra dansk side, som vi kunne tænke os at få udviklet, og som ESRO kunne tage op på sit program. Jeg kan svare, at den danske rumforskningsgruppe på polyteknisk læreanstalt med godkendelse af det danske rumudvalg har forelagt den forberedende kommission, COPERS, forslag til eksperimenter i de første måleraketter, der tænkes afskudt. Det drejer sig om bl. a. måling af elektroteknik og lufttryk.

Det ærede medlem spurgte, om ikke 3 år i en tid, hvor udviklingen er så eksplosiv, som det ærede medlem mente, var for lang en periode med binding til bestemte beløb. Jeg vil hertil sige — og det sagde det ærede medlem i øvrigt også — at det for medlemslandene er nødvendigt at vide noget om, hvor mange penge der udkræves til projekterne. Det er imidlertid klart, at man må forene dette hensyn med hensynet til den hast, hvormed udviklingen inden for naturvidenskaben og de tekniske videnskaber foregår, og der er jo muligheder for inden for 3 års perioden, når to tredjedele af rådet går ind derfor, at rokere inden for det for perioden fastsatte totalbeløb.

Det ærede medlem var også inde på spørgsmålet om det samarbejde, der foregår mellem engelske, svenske og danske rumforskere vedrørende de første ESRO-satellitter. Disse satellitter skal ikke opsendes fra Sverige; de skal opsendes med store bæreraketter, der ikke kan opsendes fra Europa, men må opsendes fra USA. Der vil stadig væk blive opsendt raketter fra den norske opskydningsbase. Der foreligger ikke noget om, hvorvidt den vil blive nedlagt.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen spurgte, om der var planer fra dansk side om at få en ESRO-institution til Danmark, om dette spørgsmål havde været rejst. Ja, det har der været tale om, men man opgav tanken om at give tilbud om at etablere det store center, fordi man

[Undervisningsministeren.]

mente, det ville kræve så mange teknikere, så mange ingeniører, at det ville være betænkeligt, når man skulle hense til andre formål. For øvrigt har vi så mange store investeringsopgaver, at man mente, man måtte henlægge denne tanke.

Det ærede medlem kom ind på spørgsmålet om samarbejde med Sovjetunionen. Det samme spørgsmål kom andre ærede ordførere også ind på. Jeg tror ikke, der har været nogen kontakt mellem den forbedrende kommission og Sovjetunionen, men det er i høj grad tanken, at man vil søge sådanne kontakter tilvejebragt, således at man kan give forskere anledning til at mødes og udveksle synspunkter og også give anledning til et samarbejde, hvorved man kan anmode Sovjetunionen om at give tilbud på leverance af raketter.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross spurgte, om der var draget omsorg for at undgå overlapninger i dette vigtige arbejde. Jeg tror, man er meget opmærksom på nødvendigheden af, at ESRO er i forbindelse med de forskellige internationale organisationer, som er interesseret i forskning af rummet, herunder også den meteorologiske association. Der er også her, kan jeg nævne, tale om et samarbejde med dansk rumforskning. Meteorologisk instituts direktør er medlem af det danske rumforskningsudvalg.

Hvad angår NATO-opgaver inden for NATOs komité for rumforskning, vil jeg gerne sige, at det første møde mellem europæiske videnskabsmænd om oprettelse af en europæisk institution for rumforskning foregik under NATOs auspicer; men der var enighed om, at en organisation inden for Europa til forskning af rummet ikke burde tilknyttes NATO, og at forberedelserne til en europæisk organisation burde foregå uafhængigt af NATO.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross kom ind på spørgsmålet, om der kunne være tale om overlapninger specielt i forholdet mellem ESRO og NATO. Jeg vil gerne heroverfor fremhæve, at der inden for NATO ikke er tale om egentlige rumforskningsopgaver, men om flyvemedicinske opgaver, og at samarbejdet alene er indskrænket til udveksling af informationer og personudvekslingsprogrammer.

Jeg tror hermed at have svaret på det, der er nævnt, og jeg takker de ærede ordførere for den velvillige holdning, de har indtaget over for lovforslaget.

Lis Mølbjerg: Der var en ting, den højtærede undervisningsminister glemte, og det var det spørgsmål, jeg stillede.

Vi var egentlig fra socialistisk folkepartis side mest indstillet på at bede om at få lovforslaget behandlet i et udvalg, fordi vi gerne ville være sikre på, at der ikke skjulte sig militære formål under bevillingerne. Vi vil alligevel gå med til, at det ikke henvises til et udvalg, forudsat vi får ministrens ord for, at der ikke skjuler sig militære interesser i disse fællesprojekter, og at bevillinger ikke rummer beløb, der rent faktisk dækker noget, der må betegnes som militære investeringer.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil gerne svare det ærede medlem med at sige, at der er ikke militære formål forbundet med de opgaver, der her er tale om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 26. november kl. 14³⁰ med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om en investeringsfond for Færøerne m. v.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om salg af skind og huder ved offentlig auktion.

3) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om beretning angående Nordisk Råds 11. session 1963.

[Formanden.]4) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af traktaten om forbud mod kernevåbenforsøg i atmosfæren, det ydre rum og under vandet, undertegnet den 5. august 1963 af regeringerne for De socialistiske Sovjetrepublikkers Union, Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland og Amerikas Forenede Stater.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 14⁵⁰.

---

27. møde.

Tirsdag den 26. november kl. 14³⁰.

Formanden: Da budskabet om mordet på præsident Kennedy i løbet af få timer nåede frem til alle jordens lande og vakte sorg og forfærdelse i alle kredse, forstod vi, at de enkelte nationer er forbundne med langt flere bånd end nogen sinde tidligere, og vi forstod det især, fordi vi mærkede, at denne ulykkelige og grufulde gerning berørte os alle.

Vi følte os ikke blot ramt på den måde, at vi forfærdedes over den umenneskelige handling, der tilmed var uden mening. Vi følte det også som et attentat mod bestræbelserne for at tilvejebringe forståelse mellem menneskene og nationerne.

Jeg skal ikke her fortælle om præsident Kennedys gerning i menneskehedens tjeneste eller om hans betydning som statsmand og politiker i forholdet til De Forenede Nationer og til De Forenede Stater; men det

må i denne forsamling, der er valgt af det danske folk, slås fast, at vi i Danmark ikke blot harmes over udåden, men også vil leve med i den sorg, der har ramt præsidentens nærmeste så hårdt og vil præge De Forenede Stater gennem lange tider.

Ord siger så lidt i en skæbnetung time, men vi må have tilkendegivet, at vi vil mindes præsident Kennedy gennem håbet om, at nye stærke hænder vil videreføre støtten til enhver form for fredsbestræbelser.

(Medlemmerne påhørte stående formandens mindeord).

Formanden: Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages kl. 14⁴⁰.

Mødet udsat kl. 14³².

Mødet genoptaget kl. 14⁴⁰.

Formanden: Medlem af folketinget Skræpenborg-Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren medvirke til, at forsvarrets lægekorps afgiver et antal læger til afhjælpning af lægemangelen på vore sygehuse, institutioner m. v.?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om en investeringsfond for Færøerne m. v.

Valgt blev: *Kaj Andresen, Erhardt Andersen, Dupont, Kai Jensen, Bjørn Krogh, Johan Nielsen, Peter Nielsen, Rudy Schrøder, Jens P. Jensen, Johan Poulsen, Damsgaard, Thisted Knudsen, Conrad Kofoed, Jørgen Jensen, Hanne Budtz, Baagø og Vivike.*